

LOORE



LOOD.



**Tere. Mina olen pensionär Loore.
Noor pensionär, sest ma ei ole ju vana.
Ma tegelikult ei ole ka pensionär,
sest ma saan küll pensioni, aga käin tööl.
Siiski olin juba pensionile jäämas.**

Pärast ülikooli lõpetamist töötasin 40 aastat õpetajana ja viimastel aastatel ei olnud 1. septembril enam sees seda meeldivat ärevust, mis kooliaasta esimesel päeval nii õpilastel kui õpetajatel peaks olema. Eks pensionile jäämise mõtted tõi ka mõne noorema kolleegi suhtumine, et mis sellest vanakesest ikka tahta. Ma kuidagi tundsin, et ma ei kuulu nende seltskonda. Koolis vist kõik arvasid, et jään pensionile, kui vanus täis saab. Direktor oli kuuldavasti juba uut inimest otsimas, aga üks noor kolleeg ja kaks sõbrannat julgustasid, et sa oled hea õpetaja, ära kannata ennast maha. Muudkui julgustasid, kuni ma ei jäänudki pensionile. Küll see tuli suure üllatusena nii mõnelegi.

Küsisin hoopis, miks mind pole enam koolitustele saadetud, sest ega mulle see tarkus ise tule, mida teised koolitustel käivad omandamas. Tegin ka ettepaneku korraldada üks pedagoogide väljasõit, kus päeval oleks arutelu ja matk ja öhtul võiks olla soovijatele ka saun. Teate küll neid motivatsioonikoolitusi. Pikka maad käia ma väga ei jõua, aga saunas olen

lapsest saati käinud ja seal pean hästi vastu. Lubasin korraldada ka viktoriini. Nooremad kolleegid olid väga imestunud, et minult niisugune ettepanek tuli.

Üle poolte tuli kohale. Esimene kord ikkagi ja paljud kahtlesid, kuidas nüüd töökaaslastega sauna... Aga ära tegime. Päeval reipamad matkasid Kõrvemaal 10 kilomeetrit ja öhtul oli saun. Kes sauna ei tulnud, istus niisama puhkeruumis või jalutas järvekaldal. Olime öhtu läbi koos ja saime palju rohkem üksteist tundma. Naersime palju. Viktoriin tekitas elevust. Mulle paistis, et kõigile kogu öhtu meeldis. Igatahes mitu kolleegi ütlesid, et see ei tohiks jääda ainsaks korraks. Mulle paistis, et ka mu laste eakaaslased harjusid mõttega, et ma olen samasugune inimene nagu nemad.

Minu töölejäamisega lepiti üldiselt kergesti. Mul polnud vaja õnneks öeldagi, et on lausa niisuguse seadus, et ei saa sundida pensionile mine ma, kui inimene ise ei taha. Olin lihtsalt ise nii kindlameelne ka. Esiteks oli mind võimatu ära saata, kui ma ütlesin, et tahan edasi töötada. Tegin rahulikult selgeks, et olen teistega võrdne töötaja ja hakkam tõsisemalt nüüd arenema ka. See tähendab, et erialaselt end tõsiselt täiendama. Nii ma direktorile ütlesingi: „Mõtlesin, et hakkaks nüüd arenema!” Teiseks tegin ma endaga ühtlasi tööd, et olla heatujulisem ja seltsivam. See õnnestus!

Olen nii mõnelegi omaealisele nüüd öelnud, et palun ära kohe proovigi võtta niisugust hoiakut, et mis nüüd mina, vanake, siin noortega võistlen. Sest siis võivad võtta sellise hoiaku ka su nooremad kolleegid. Sa saad näidata nii oma tegude kui eluhoiakuga, et oled tegija ja maha kanda sind ei saa. ●



**Tere. Mina olen see Loore, noor töötav pensionär.
Ma räägin nüüd aga hoopis teisest noorest
töötavast pensionärist, kes otsustas,
et tema hakkab pensionäri elu nautima.**

Mu mehe õde Urve töötas viimased paarkümmend aastat piima-kombinaadis ja oli üldiselt rahul nii töö kui ka kollektiiviga. Ega keegi teda seal pensionile sundinud, ta oleks võinud edasi töötada, aga läks nii, et kui pensioniiga kätte jõudis, ütles Urve, et nüüd aitab küll töötamisest.

Ta isegi ei teadnud täpselt, kui palju ta pensioni saama hakkab, aga oli arvutanud, et saab normaalselt hakkama. Kuna insenerist mees käis tööl edasi, siis eluasemekulud võttis mees nagunii enda kanda.

Urve ütles pensionile jäädes ilusad sõnad, et raha rahaks, aga vabadus maksab ka midagi. Ta oli veendunud, et igav tal kindlasti ei hakka. Lõpuks on aega ka endale elada, oma kolme lapselapsega olla ja teha paljusid asju, mis huvi pakuvad, kasvõi hilissuvest alates igal hommikul marjule või seenele minna.

Ma jälgisin Urve tegemisi ja meeleolusid huviga. Pean oma imestuseks tunnistama, et ta oli kuidagi elurõõmsam, kui pension ja vabadus käes. Kui

tuli suvi ning algas mustika- ja seejärel pohlaaeg ja samal ajal ka seeneaeg, siis ma tõesti ikka väga kadestasin Urvet. Ta käis muudkui metsas ja tuli sealt täis ämbritega tagasi. Ta jõudis korjata nii palju, et sai ka müüa. Ma ei kadestanud teda täis ämbrite ega väikese lisateenistuse pärast, vaid selle pärast, et ta saigi elada endale.

Nali või iroonia on aga selles, et n-ö endale elas Urve ainult ühe aasta. Tegi kogu aastaringi läbi pensionärina ja nagu ma aru sain, ta tõesti nautis elu. Ega ta ise vist otsinudki tööd, aga tütar tahtis oma taaskasutuspoole filiaali teha ja rääkis ema pehmeks, et ema hakkaks seda poodi pidama. Mäletan, et Urvel oli igasuguseid hirme – vastutus, väga palju suhtlemist ja rahaasjad jne. Mulle tundus see küll põneva pakkumisena ja ma väga julgustasin teda. Mille eest Urve on mulle muide väga tänulik.

Urve läkski seda uut poodi juhtima, saab hästi hakkama ja on oma eluga väga rahul. Viimati rääkis Urve mulle, et tal oli töö juures kaasas seitsmeaastane lapselaps Getter, kellele see poes askeldamise päev oli nii põnev, et selline võiks olla iga tema päev. Aga põnev päev oli ka Urvel, kelle käest üks poeküllastaja küsis, kas see on teie laps või lapselaps. Mil-line kompliment!

Igatahes on mul Urve üle väga hea meel ja ta on mullegi uut elujõudu andnud. ●



Noor töötav pensionär Loore tervitab jälle. Inimestel on igasugu muresid, aga sageli saab neist jagu, kui on toetavad lähedased. Kui mulle helistab tütretütar Mia ja ma kuulen telefonis tema reibast häält „Tšau, vanaema!”, kipub mul ikka veel õnnepisar silma tulema.

Mõned mu tuttavad on öelnud, et vanavanemaks saamine tähendab justkui vanaks saamist, mida nad natuke kardavad. Minuga on selline huvitav lugu, et ma ikka väga ootas, et saaksin vanaemaks. Meie poeg veel abielus ei ole, aga kui tütar abiellus, siis ma mõtlesin, et kui neil laps sünnib, siis mulle tohutult meeldiks lapselapsega tegelda – rääkida temaga, käia looduses, selgitada maailma asju. Võib-olla selle tunde algus, et nii tore on olla vanaema, sai alguse minu ja vanaema suhetest. Tema oli Minu Mamma. Nii ma teda kutsusin.

Kui mul juba endal lapsed olid, siis ma üritasin nendega suheldes Mammast eeskujuga võtta. Mina ei ole ülemus ja nemad alluvad, vaid me oleme partnerid. Oleme Miaga nagu sõbrannad ja minule on see suur tunnustus, et lapselaps peab mind nii kaasaegseks, et rääkida oma igapäevaelust. Vahel juhtub, et ta helistab mulle, kui tunnid lõpevad ja siis räägib kogu

kodutee või ütleb, et nüüd jõudis trenni ja rohkem ei saa rääkida. Kui ta koolivaheaegadel meil külas käib, siis teeme pikki jalutuskäike ja räägime maailma asjadest.

Viimati, kui Mia koolivaheajal meie juures oli, juhtus aga lausa ime. Mu mees oli alaselja- või pigem puusavaluga juba mitmendat päeva pikali. Mitte just kogu päeva pikali, söömas ikka käis, aga enamuse päevast lamas, sest igasugune liigutamine tegi väga haiget. Ma küll ütlesin, et mine perearsti juurde, aga tema vastu, et küll üle läheb, on ennegi läinud. Ja pealegi on apteegist ostetud salv olemas.

Ma läksin hommikul koolitusele ja Mia jäi vanaisaga koju. Ja mis nad siis tegid? Mia kutsus vanaisa õue, aga vanaisa ütles, et ta ei taha õue, sest tervis pole kõige parem. Kui vanaisa ennast püsti ajas ja ühele poole küürus külmkapi vahet liikus, siis Mia oli mõelnud, et vanaisa on kõver nagu koma. Nii ta hiljem rääkis. Eks Mia nägi seda juba eelmisel päeval, et vanaisa oli kõver nagu koma, ja kuulis ka seda, et arsti juurde ta minna ei taha. Mia küsis, mis vanaisa perearsti nimi on. Vanaisa ütles. Mia võttis telefoni ja otsis internetist perearsti üles. Arst palus telefoni vanaisale anda ja vanaisa kurtis siis oma alaseljavalusid. Ja ütles, et küll läheb üle. Arst manitses, et valu ei pea ju kannatama. Ütles, et ta kirjutab digiretseptiga põletikuvastast salvi ja soovitab ka valuvaigistit võtta kolm korda päevas. Hoiatas, et enne mõne päeva möödumist ei tasu tulemusi oodata. Mia tõi apteegist ravimid ära ja nad hakkasid koos ravima.

Kui ma õhtul koju jõudsin, siis Mia hüüdis, et ta hakkas vanaisa ravima. Ja siis nad rääkisid koos, mis oli juhtunud. Küsisin liigutuspisarad pühkides, kuidas Mia kõike seda teab. Ta ütles, et telekast nägi ja ema on ka nii arstiga suhelnud. Kolm päeva hiljem kõndis vanaisa küll ettevaatlikult, aga juba üsna sirgelt.

Minu lapselaps ja sõbranna Mia on *cool*. ●



Loore tervitab.

Täna tulin toidupoest, sattusin naabriga kokku ja jäime juttu ajama. Muu hulgas küsisin Marikalt, kuidas läheb nende uuel töötajal Georgil. Marika vastas, et tal läheb aina paremini ja ta hoiab hästi teistel tuju üleval.

Miks ma Georgi kohta küsisin? Lugu oli selline. Paar kuud tagasi rääkis Marika, et nende ettevõtte kontoris tuli tööle üks ratastoolis vanem mees. Võimekas ja arukas inimene. Marika rääkis, et kõik olid väga üllatunud, kui elurõõmus see Georg oli. Veel rohkem olid nad aga üllatunud, kui raske oli Georgil hakkama saada mõnede näiliselt tähtsusetute olmeliste asjadega. Ei, ma ütlesin praegu valesti – asi polnud üldse Georgis, et tema ei saanud hakkama. Tal polnud ju võimalik hakkama saada.

Marika ja tema kolleegid olid mitte ainult üllatunud, vaid lausa ehmunud, kui vähe olid nad varem taibanud tähelepanu pöörata sellele, kuidas saab

nende majas hakkama inimene, kes ei kõnni kahel jalal. Bürooruumides liikumise ja töötamisega polnud probleeme. Nende maja välistrepp ei ole küll kõrge, aga Georg ei saanud sellest ju üles astuda. Pidi ootama, kuni keegi tuli ja ta koos ratastooliga üles aitas, et siis esikust lifti pääseda.

Selgus, et Georg on hädas ka WC-sse pääsemisega. Neil on neli WC-kabiini ning kahe ruumi vahel niisugune kahepoolne vedrudega siseuks, mida on hea käega lahti lükata ja mis ise kinni vajub, kiikudes lähedalt edasi-tagasi. Lähedalt muidugi teiste arvates. Georgile oli see uks nagu löögiks valmistuv rusikas.

Marika rääkis, kuidas neile jäi väga armsalt meelde, millise rahulikkuse ja isegi eneseirooniaga Georg oma olmeprobleeme kirjeldas. Piinlikkustunne pani nad kiiresti tegutsema. Majaesine sai kaldtee, üks WC-kabiin sai invavarustuse ja pendeldavad ukSED võeti üldse ära. Oligi avaram. See kõik oli väga lihtne ja toimus kiiresti.

Marika ütles, et see võib tunduda kummaline, aga nüüd ta märkab ükskõik kuhu minnes, millised on seal tingimused liikumiseks ratastooli-inimestel. Mina ütlesin, et olen tema juttude järel hakanud samuti niisuguseid asju märkama. ●



Tere, Loore siin.

Nüüd ma räägin teile loo oma emast.

Ta elab üksi oma vanemate talumajas, kus ta kasvatab kogu kartuli ja muu köögivilja ise. Aias on ka marjapõõsad ja õunapuud ning ta peab ka kanu. Oma lapsepõlvemaal on alati tore käia, aga töö ei lõpe seal kunagi. Seda on ikka öelnud ka mu mees, et lisaks töökohustustele on meil ka aiatöökohustus.

Aga ta ütles seda ikka pigem naljana.

Kui mu ema esimest korda ütles, et ega tema vist järgmist kevadet näe, siis mõtlesin, et see oli niisama jutt ja et selles eas inimesed ikka vahel ütlevad niisuguseid lauseid. Aga kui ta seda pidevalt korrutama hakkas, siis ma sain aru, et ta juba mõtlebki nii. Ema oli kogu aeg mures, et ta ei jõua kõiki aiatöid tehtud. Kord lubas kõik sügisel maha jätta, siis ainult kartuli. Ta ei olnud haige, aga eks inimese jõud ikka aastatega raugneb. Seejärel hakkas meil piasjade pärast väiksemaid tülisid tekkima. Ema oli pahur ega rääkinud mitu tundi, kui me laupäeval lubatust hiljem tema juurde jõudsimel. Vahel helistas ja nuttis, et ei jõua. Et selg valutab ja põlved valutavad.

Mu mees ütles, et me ei saa iga kord ema juurde kihutada, kui ema kurdab, et ei saa oma majapidamisega hakkama. Arutasime mehega, et peame emaga tõsiselt rääkima. Tema jõud ei käi enam suurest aiast üle, aga on harjunud, et kogu köögivilja tuleb ise kasvatada.

Rääkisime emaga. Algul arvas ta, et me ei taha enam tema juures käia, sest ta on vana ja haige. Me selgitasime, et väga tahame käia, aga me ei taha, et ta kogu aeg mures ja kurb on. Sai aru, aga varsti oli jutt meelest läinud. Temas oli kivilinenud arusaam, et ta peab meid ka varustama. Selgitasime, et meie pärast ei pea midagi kasvatama peale selle, mida peenralt värskelt toidulauale võtta. See pole mingi naljategemise koht, aga märkasime mehega, kuidas ka ema vaadatavad telesaated hakkasid kehvemaks minema ja tema tuttavad inimesed halvemaks. Sõltuvalt sellest, kui palju ta oma hakkamasaamise pärast mures oli.

Rääkisime veel ja siis veel. Et tähtis ei ole kartul, peet, porgand või kaalikas, mida me võime talunikelt osta ja sinu juurde keldrisse tuua. Tähtis on see, et sa tunneks ennast hästi ega kardaks mitte millegi pärast. Harid maad nii palju, et sellest on rõõmu. Paned maha hea tujuga, rohid hea tujuga ja võtad üles hea tujuga. Küll oli raske see muutus ja põllumaa muruks tegemine, aga ema harjus ühe suvega ära, et see pole maailmalõpp, kui sul suuri põlde ei ole. Kõige suuremad probleemid on kinni ikka peas. Kui oled aastakümneid harjunud ühtviisi toimetama, siis võib teistmoodi ja kergem elu tunduda oma põhimõtete reetmisena. Ema on ju füüsiliselt ikka sama inimene, aga kui palju on temas nüüd elurõõmu rohkem, kui ta endaga hakkama saab. Lust on tema juurde minna. Jälgib elu ja teeb plaane. Ta võttis ka segaverelise armsa koera, kes tal päevad läbi aias järel käib. ●



Tere, Loore jälle siin.

See, kes koolist pensionile ei jäänud.

Ma rääkisin ka minu jaoks olulisest väljasõidust, kus päeval oli matk ja õhtul saun, aga mul valutab selg ikka mitu päeva pärast matka.

Tunnistan ausalt ka seda, et need paarkümmend lisakilo, mis ma viimase paarikümne aastaga olin kogunud, ei meeldinud mulle. Lugesin küll sada korda, kui kasulik on regulaarne füüsiline tegevus, aga no ei leidnud seda aega. Olgem ausad – tegelikult ei leidnud tahtejõudu.

Ühel õhtul – see oli juba mitu kuud pärast toda väljasõitu – tulin trepist üles, raske oli ja otsustasin, et ma ei anna alla. Tegin plaani, et lolliks ma selle teemaga ei lähe, aga püüan hakata tervislikumalt elama ja positiivselt mõtlema. Mis te naerate? Selle teemaga on kerge lolliks minna. Mõned mu tuttavad on justkui usku pööranud oma elumuutustega. Mina mõtlesin, et süüa vähem rasvast ja rohkem rohelist ning hakkan regulaarselt ennast liigutama, et tasapisi lisakilosid kaotada. Selg vajab ka venitamist või nii. Muidugi püüan hoida ka rõõmsat tuju. Juba see plaan ise tegi tuju rõõmsaks.

Ostsin jalgratta ja hakkasin sellega sõitmas käima. Siis vaatasin, et sellega saan tööl käia. Pole enam bussis viirusehirmu ega midagi. Sügise poole tegin uue plaani. Seekord juba koos perearstiga, kes arvas, et mulle oleks kiirkõnd üle päeva või ka iga päev vägagi tervitatav. Väimees mõõtis mulle kaks erinevat viiekilomeetrist ringi nii linnas kui meie suvila läheduses. Kui raske oli algul teele asuda! Erki Nool ütles kunagi, et trenni kõige raskem osa on teekond diivanilt välisuksele. Ja kui hea tunne oli pärast! Neid mõlemaid tundeid tuleb meeles pidada.

Kui ma esimestel kordadel 10 kilomeetrit ära käisin, tundsin ennast kangelasena. Jalad tuiksid, aga hinges lendasin. Hakkasin oma kangelastegusid iga nädal mitu korda kordama. Kui lihtne oli panna dressid selga ja minna välja! Ja kui raske oli see kogu elu olnud!

Mu füüsiline enesetunne ja tuju läksid iga päeva ja nädalaga paremaks. Kaalu langetamiseks ei teinud ma mingeid plaane, aga kolmandal kuul hakkas ka kaal tasapisi langema. Mul kiiret ei ole. Peaasi, et suund on võetud.

Siis hakkasin veel võimlema ka, enne tundide algust teen järelkuulatava, selle Vikerraadio võimlemise asja läbi, mis muidu on kell 11, aga mul on siis juba tunnid. Paljud harjutused on meelde jäänud ja vahel teen neid iseseisvalt ka. Koolidirektorile ütlesin, et olen valmis töökeskkonnavolinikuks kandideerima, et saaks kooli poolt ka terviseasju rohkem toetada. Just koolipäevadel. Ja teate, kui suur trenn on võilillede muru seest välja kaevamine? Või rohimine ja kannuga kastmisvee viimine? Või kirsside ja õunte korjamine? Kui ei tea, proovige. On hea trenn. Seepärast on töökaaslased kogu aeg küsinud, et mida sina küll sööd, et sa nii heas vormis oled. Ja kogu aeg nii heas tujus ka.

Kui tahad ja jaksad teha, asi see siis reibas on olla. Katsu sa siis mitte reibas olla! Olen juba mitmeid sõpru ka julgustanud, et uuteks algusteks ei ole see meie praegune iga üldse halb aeg. ●



Tere, Loore jälle siin.

Mul ema rääkis kogu aeg, kuidas peale sõda oli vaesus nii suur ja elamispindu vähe, mehed surnud või tapetud – no elasid naised sageli kahekesi koos. Keegi ei vaadanud imelikult.

Üldsegi hoiti ikka väga kokku. Iga pere oli midagi või kedagi kaotanud, ei saanud ju kellelegi veel rohkem haiget teha. No ja see õudne asi, et oma mõtteid võisid rääkida ainult pereringis ja siis ka nii, et aknad olid kinni. Isegi jõule ei tohtinud pidada! Mingit sõnavabadust ei olnud, inimesi pandi vangi selle eest, kui nad polnud kommunistiusku või kui nad rääkisid vabast Eestist. Hotellis ei saanud tuba võtta, kui abielus polnud. Õudne aeg.

Mul tuli ema jutt meelde nüüd, kui oma kursuseõe Malliga viimati kokku sain. Mall abiellus meie kursuselt kõige esimesena. Kakskümmend kaks – viimne taks, nagu ta ise ütles. Mall ja Raimo olid tore paar. Raimo oli elektrik ja tõesti hea südamega mees. Mall sünnitas kolm last ja nii need aastad läksid pereelu elades ja lapsi kasvatades. Eks neil vahel nagistamist ja erimeelsusi ikka oli, aga üldiselt musterpererkond. Arvan, et lastel oli ka niisuguste vanematega rõõm elada. Me jäime sõbrannadeks aastakümneteks, kuigi vahel kuude viisi ei suhelnud.

Ja nüüd helistas Mall ja ütles, et oleks vaja kokku saada, sest tal on midagi väga hullu üles tunnistada. Mõtlesin kõigepealt, et Mall on kogemata tapnud kellegi, näiteks autoga otsa sõitnud, või siis on ta teada saanud hirmsast haigusest. Mõistagi nõustusin kohe kohtuma, et sõbrannale toeks olla. Mall ütles, et ta läks mehest lahku ja leidis uue elukaaslase. Ah seda pidaski siis hulluks ülestunnistuseks, mõtlesin. Inimesed ikka lähevad lahku ja ülearu traagilist pole selles midagi, eriti kui lapsed on juba suured ja mõistavad vanemate sammu.

Mall ütles: „Mu uus elukaaslane on naine.”

„Häääästi,” venitasin mina. Ja küsisin, kelle jaoks see uudis hull on.

Mall poetas pisara ja kallistas mind. Ja rääkis, et esialgu oli ta arvanud, et hakkab lolliks minema või haigeks jääma, kui tundis, et talle meeldib teine naine. Aga see tunne ei läinud üle ja ta harjus sellega, kuni julges oma tunde välja öelda. Kõigepealt rääkis ta lastega, kuidas lood on. Ta oli üllatunud, et ükski laps ei ehmunud ega süüdistanud ema milleski. Pigem julgustasid olema endaga aus. Mees oli küll alguses šokis olnud, aga Mall ise püüdis talle toeks olla ja lapsed veensid ka, et see pole mingi maailmalõpp. Peamine on ju see, et nad on koos üles kasvanud kolm toredat last ja peavad ka lahus elades teineteisest lugu, selgitasid lapsed. Mall vaatas mulle sügavalt silma ja ütles, et ta on nüüd nii õnnelik. Mina vastasin, et see ongi ju peamine, et sa õnnelik oled.

Alles pikapeale taipasin küsida, et kas keegi on halvasti ütelnud või midagi sellist. Mall kostis, et ei ole, töökaaslased on olnud toetavad ja laulukooris ütlesid mehed kohe, et nüüd saavad ometi kallistada teda, ilma et keegi midagi kahtlustaks, ahistamist või nii. Ainult vennanaine oli öelnud, et temale niisugune asi muidu ei meeldi üldse, aga ta peab Mallist väga lugu ka pärast lahutust ja et tal on ka hea meel, et Mall on õnnelik. Mall arvas, et nii on väga hästi, sest kõik asjad ei peagi kõikidele meeldima.

Kohtumise lõpetuseks tegime veel sõnamängu nende asjadega, millest kõigest võib praegu vabalt rääkida – teate küll seda mängu, kus järgmine sõna peab algama eelmise lõputähega. Kui Malli vennanaine poleks teda oma auto peale võtnud – nad läksid teatrisse –, siis oleksime ilmselt homse hommikuni jätkanud! ●



Loore tervitab.

Tahan öelda, et elus juhtub igasugust ja toimub ka muret tegevaid asju, aga peamine on see, et ei tohi alla anda, vaid tuleb lahendusi otsida.

Üks mu kolleeg sattus kurba olukorda. Lugu algas sellest, et tema mees läks pensionile, kui iga kätte jõudis. Kaks ettevõtet ühinesid ja töötajate arvu vähendati ning mees ei hakanud uues ettevõttes oma koha eest võitlema või uut ametit õppima. Ütles, et üks ole juba tööd tehtud küll. See kolleeg, Tiiu, on mehest kümme aastat noorem, nii et temal on pensionini veel aega. Mäletan küll, kui Tiiu ütles, et mees jääb pensionile ja ütleb, et saabki nüüd lõpuks kodus olla nii kaua, kui tahab.

Tiiu ikka rääkis mulle vahel oma elust. Ühiseid lapsi neil ei ole. Mehel on tütar, kellega ta harva suhtleb. Tiiul on esimesest abielust tütar ja poeg. Ta mees oli muidu töökas, aga üsna järapäine. Ei lubanud näiteks Tiiul sõbrannadega väljas käia, nimetas seda mõttetuks raharaiskamiseks, aga tegelikult oli ilmselgelt armukade. Mees ei lubanud Tiiul kunagi oma lastele raha anda või laenata, öeldes, et suured inimesed peavad ise oma eluga hakkama saama. Mees ei saanudki Tiiu lastega normaalselt kontakti. Tiiu kohtus oma lastega linna peal või vahel harva sai neil külas käia.

Kuigi mees oli ikka öelnud, et täiskasvanud inimesed peavad ise oma eluga hakkama saama, oli just tema ise see, kes ei saanud hakkama, kui töölt ära jäi. Ta hakkas päevad läbi toas istuma ja napsitama. Ma nägin, kuidas Tiiu hakkas sellest ajast alates nagu rasket koormat turjal kandma. Ta ütles, et mees on õhtuti pahur ja ütleb halvasti.

Alguses jõi mees peamiselt õlut ja siis oli ikka jutuvõimeline, kuigi jutt oli kogu aeg sama, et elu on halb ja inimesed on halvad. Kui ta aga õlle viina vastu vahetas, siis oli tihti nii purjus, et ei suutnud midagi normaalset rääkida. Tiiu oli täiesti meeleheitel. Ütles, et meest üldse ei huvita, kuidas tema ennast tunneb. Siis võeti mehel autojuhiloa ära, sest ta hakkas autoga poodi minema, aga tagurdas napsise peaga naabri autole otsa. Siis hakkas ta viina järel käima jalgrattaga, aga kukkus pea veriseks. Seejärel hakkas nõudma, et Tiiu ise talle viina tooks. Naine tegi küll juttu, et mees peaks ravile minema, aga mees soovitas vihaselt Tiiul endal ravile minna. Tiiu tõigi mehele viina ja põhjendas, et kui mees ise läheks, võiks ta jälle kukkuda ja kogu perele häbi teha.

Kuulasin Tiiu jutte väga murelikult ja mõtlesin, mida teha. Tiiu ise lohus ennast nii, et löönud pole mees teda kunagi. Väike lohutus mu meelest. Tal polnud ju mingit oma elu enam.

Ühel päeval kohtasin tänaval Tiiu väimeest ja arutasime asja. Ta oli nõus koos oma naise ja minuga minema mehega rääkima, et niimoodi ei tohi oma naist alandada ja ta peaks minema ravile.

See oli üks isevärki õhtu. Palju hirme ja palju vängeid sõnu. Ütlesime talle, et me ei luba enam Tiiu alandamist ja teeme asja avalikuks, kui ta ei muutu. Meie rahulik sõnum jõudis kohale. Mees nõustus viinaravile minema. Vähemalt proovima, nagu ta ütles. Eks oli ka tagasilööke, aga üldiselt leidis mees eluisu uuesti üles. Nüüd on temast saanud kirglik kalamees ning sügiseti marjuline ja seeneline. Ja minul on nii hea meel, et ma Tiiut üksi ei jätnud tema raskes olukorras. ●



**Tere, siin kübertark Loore.
See oli nüüd nali. Minusuguseid pensioniealisi
nimetatakse mitte kübertarkadeks,
vaid pigem elutarkadeks.**

Aga õigusega. Keeruliste eluliste olukordade lahendamist ja üldse elukogemust noorena ette ära õppida ei saa – siisugust kooli või programmi pole suudetud luua. Ikka tuleb oma rõõmud, mured ja raskused isiklikult läbi elada ja läbi nende elutargemaks saada.

Kui küsite, millised on mu suhted kübermaailmaga või digitaalse maailmaga, siis vastan, et head. Küberrumal või küberhull ma ei ole. Ma kuulan vahel raadiost isegi selleteemalisi saateid, et targemaks saada. Infot oskan internetist otsida, sellega töötada ja seda edasi anda. YouTube'ist vaatan kontserte ja oma noorusaja lemmikpoplugusid. Skype on ja e-kirju kirjutan päris palju, Facebooki konto on ka olemas. Twitterit ja Instagrami mul ei ole, kuna ei ole tundnud mingit vajadust nende järele.

Loomulikult olen ma väga palju kordi kuulnud, et mitte ühelegi inimesele ei tohi anda oma pangakonto paroole isegi siis, kui inimene ütleb, et ta on pangast ja ta väga muretseb sinu pärast või väga armastab sind. Ma tean, et mitte ükski pank ei küsi mitte kunagi kellegi paroole. Mulle ei ole ka õnneks helistanud keegi, kes n-ö soodsat investeerimisvõimalust

pakuks, kuigi mul siisugustele sulidele äraütlemisega mingeid raskusi ei tuleks. Oh, mis ma räägin, e-kirju tuleb välismaalt kogu aeg, et keegi tahab minuga võhivõõra inimese pärandust jagada, aga selle kättesaamiseks on vaja teatud summa maksta teisele võhivõõrale inimesele. Need mured, kuidas raha on nii palju, et seda peab täiesti võõraste välismaalastega jagama, on lihtsalt lõbusad vahepalad.

Erinevate paroolidega, e-posti või Facebooki omadega, on mul olnud selline suhe, et kuigi ma kuulsin kogu aeg hoiatusi, et need tuleb teha äraarvamatud, ei kartnud ma midagi, sest midagi polnud juhtunud ja ma mõtlesin, et midagi ei saa ju juhtuda. Minu salasõnad olid minu nimi ja sünniaasta.

Ühel kolleegil kaaperdati aga ühel päeval Facebooki konto ära ja sealt hakati saatma laenusaamise palveid. Õnneks olid kirjad tõlgitud Google'i tõlkega ja kolleegi sõbrad, kellega ta iga päev ei suhelnud, said kohe aru, et asi on veider, kuna õpetaja on päevapealt kaotanud eesti keele kirjutamise oskuse. Meile rääkis ta juhtunust ise, kui tööle tuli. Kui ma õigesti mäletan, siis õhtuks sai ta oma konto tagasi. Kui midagi siisugust juhtub, ärge hakake nutma, vaid pöörduge asjatundjate poole ja teavitage teiste kanalite kaudu võimalikult paljusid sõpru.

Pärast seda sündmust ma nii muretu oma paroolidega enam ei ole. Mul on oma süsteem, millega ei ole raske neid meeles pidada, aga teistel ei ole võimalik neid ära arvata.

Üldiselt arvan ma, et mida vähem oma eraelu näiteks Facebookis eksponeerida, seda parem. Kord paari kuu järel olen mõnest minuga juhtunud toredast loost kirjutanud ja vahel töökaaslased panevad fotosid meie mõnest üritusest, siis eks ma ka olen seal peal ja mul pole selle vastu midagi. Aga oma isiklikku elu ma ei tutvusta. Näiteks kui lapsed või lapselapsed mul külas käivad, siis me ei pane kohe ühisfotot üles. Las nemad otsustavad oma elu üle ise siis, kui nad suured on.

Soovin kõigile kainet meelt kübermaailmas liikumiseks. ●



**Tere, mina olen Loore,
see töötav noor pensionär.
Aga ma praegu ei räägi endast,
vaid oma isast Mardist.**

Mu ema ja isa läksid lahku siis, kui ma ülikoolis käisin. Jagasid vara ära, ema kolis oma ema juurde linna lähedale talumajja ja isa ostis Tallinnasse korteri. Minu ema elas pärast lahutust üksi, aga isal oli viimased paarkümmend aastat elukaaslane Maire. Naisel oli ühes alevis väike 1960ndatel ehitatud majake ka, aga isa eelistas ikka Tallinna elu. Aga sellel majakesel on isa saatuses kurb roll, sest ühel detsembripäeval tuli ta seal kuurist sületäie puudega ja tuppa ei jõudnud. Maire läks vaatama, kaua ta neid puid toob, ja nägi, et isa oli maja ja kuuri teerajal olnud jääl puusületäiega selili kukkunud ega hinganud enam.

Räägin seda lugu sellepärast, et kui inimene sureb, siis sugulased pärivad tema vara. Pärimise asjadega seoses saime selle juhtumi järel palju targemaks. Isa elukaaslane Maire arvas millegipärast, et tema kui kauaaegne elukaaslane saab isa korteri loomulikult endale. Korter oligi isa ainus märkimisväärne vara, sest pangakontol mingit tagavara polnud.

Minul, vennal, meie lastel ja meie emal olid isa ja tema naisega täiesti normaalsed suhted, aga siis tekkisid pinged. Ausalt öelda me keegi polnud varem mõelnud, mida üldse täpsemalt tähendab vara pärimine. Mairele sai kiiresti selgeks, et kuna isa polnud vara pärimise kohta testamenti

teinud ja abielus nad ei olnud, siis tema oli pärimise mõttes isale täiesti võõras inimene ja tal polnud õigust midagi pärida. Aga ta pidas niisugust olukorda suureks ülekohtuks. Otsustasime venna ja lastega, et müüme isa korteri maha ja jagame saadud raha ka oma ema ja isa elukaaslasega. Niikuinii polnud me keegi mingi isalt laekuva summaga arvestanud. Ja me keegi ei tahtnud, et tüli hõõguma jääks. Nägin, et kui kokkulepe oli sõlmitud, hakkas kõigil kergem.

Samas sai selle isa ootamatu surma järel kõigile selgeks, et kui testament tehtud, on pärimisasjade ajamine palju lihtsam ja pärandaja ise on saanud oma vara jagamise põhimõtted ära selgitada.

Tundub, et kinnisvaraga on nii, et mida rohkem ja mida täpsemaid dokumente, seda parem. Mulle meenus ka kursusekaaslase tütre lugu, kus keegi ära ei surnud, aga naine jäi oma rahast ilma. Ühesõnaga, kursusekaaslase tütar leidis endale lahutatud mehe, kes oli kolinud elama vanavanemate majja, mis vajab aga üsna suurt remonti. Naine oli lausa õnnelik, et saab oma uue kodu uueks loomisel abiks olla. Ta müüs oma korteri maha, kolis mehe juurde tema vanavanemate majja ja korteri müügist saadud rahast hakkas mees maja renoveerima. Juhtus aga nii, et mees leidis kolme aasta pärast uue naise. Ma ei hakka seda draamat pikemalt kirjeldama, kuidas ta selle uue naise ka sinna majja tõi mu kursusekaaslase tütre kõrvale. Tollel ei jäänudki muud üle, kui oma ema juurde põgeneda. Kui ta mehega korterimüügi rahast juttu tegi, mis kõik maja remontimiseks kulus, oli mees küsinud, et mis rahast sa räägid, ega ma sinu raha eest maja remontinud. Mingeid dokumente ei olnud, mis tõestaks, et mu kursusekaaslase tütar andis palju raha selle maja remontimiseks, isegi mingeid ostutšekke ei olnud. Nii ta astuski sealt nuttes minema.

Ühesõnaga, kinnisvara peale kulutades peab väga arvestama, et suhted inimeste vahel võivad muutuda, mõni oluline inimene võib kaduda ja mõne seni olulise inimese tunded ja mõtted muutuvad. ●

LOORE LUGU



**Tere, Loore saadab palju tervisi kõigile.
Minu tervis on täitsa korras. Kui ikka tuju on kogu
aeg hea, siis haigused ei julge tulla ka.**

Aga võib-olla te juba mõtlete, et sel töötaval pensionäril on logorröa – muudkui räägib. Uurisin. Ma ei räägi tegelikult keskmisest eestlasest rohkem, ütles mu õde.

Ma vist olen rääkinud siin oma emast, kuidas ta oma põllumajandust kuidagi vähendada ei tahtnud, aga õest ei ole rääkinud. Õde Maimu on minust kaheksa aastat vanem. Me oleme lähedased. Ta kasvatas oma poja üksi üles, nüüd on pensionär ja elab üksi. Ma ütlesin, et elab üsna rõõmsalt. Mu õel on minu meelest ainult üks mure – ta justkui kleebib enda külge imelikke kaubapakkujaid. Kusjuures ma olin talle pidevalt öelnud, et see allumine agressiivsele müügile on probleem, kuna ta oleks kõik ära ostnud, mida talle telefoni teel pakuti. Ta oli minuga nõus, aga kui helistati, läks jälle meelest.

Ega ma kõike enam mäletagi, mida ta pärast telefonipakkumisi on tellinud. Meeles on kallimad asjad. Mingid toidulisandid tellis ja lubas koju ka saata. Mul oli ikka võimlemist, et need tagasi saata, sest muidu oleks iga kuu tulnud postkasti uus saadetis ja uus arve. Siis ta tellis hirmkalli veefiltri, sest müüja ju nii asjalikult rääkis. Jälle mina blokeerisin viimasel hetkel selle tehingu. Siis ta lubas tulla võhivõõral enda koju väga kallist

tolmuimejat esitlema. Kui me õega hiljem rääkisime, siis ta sai alati aru, et ega tal ju tegelikult pole vaja neid asju, kallist veefiltrit või tolmuimejat.

Meenub üks lausa koomiline seik Pärnust. Mina läksin poodi õhtuks süüa ostma ja õde jäi parklasse rooli taha ühte saadet kuulama. Tulin mina tagasi ja nägin, et üks tumedate juuste ja vuntsidega mees räägib Maimuga läbi lahtise autoakna. Istusin kõrvalistmele ja küsisin, mis toimub. Maimu ütles, et see mees müüb väga kvaliteetseid nuge, kümnene komplekt vaid 50 eurot. Ma sisistasin õele, et sõida kohe minema. Õde ütles, et kuhu ta sõidab niimoodi, kui pool selle mehe keha on autos sees läbi akna – ta lohiseb ju meiega kaasa. Eks see õige oli. Maimu ostis need noad ära ja sõitsime minema. Ma ei pea vist ütlema, et tšekki ega visiitkaarti see noamüüja ei andnud. Muidugi on need noad võltsing, sobivad vaid või pealemäärimiseks. Välimuselt aga õele meeldivad, hea seegi.

Pärast nii agressiivset petumüüki ütlesin õele karmil häälel, et ühtegi kõnet võõralt numbrilt vastu võtta ei tohi, sest mina ei viitsi enam neid n-ö superoste hiljem tühistada. See oli nagu minu ostukäitumise koolitus õele. Ja tõesti, paar aastat ei ole ta midagi tarbetut ostnud. Ta on endale – minu nõudmisel – pähe tagunud, et kui telefon heliseb, siis peab see helistaja nime näitama. Kui näitab ainult numbrit, siis kõnele ei vasta. Ma olen oma töösaavutuse üle väga uhke. Mõelge, kui palju raha õde on säästnud!

Hiljuti nägin linnas oma jutukat koolivenda Ivo. Tema on minu õest väga erineva närvikavaga. Ivo ütles, et lausa naudib telefonivestlusi iga-suguste kaupade pakkujatega. Kui need ütlevad, et see või too on väga soodne, ütleb koolivend kohe: „Soodsat ma ei vaja, sest raha mul on.” See teeb tavaliselt pakkuja kohmetuks, aga siis viib ta jutu uutele soodsatele pakumistele, sest nii on koolitatud. Ivo ütleb jälle: „Ma ütlesin juba, et raha mul on, ma ei taha midagi soodsalt.” Lõpuks oli üks telefoni-pakkuja ohanud: „Oh, teiega pole tõesti midagi teha.” Täitsa hea nõu iga-sugu mesimagusatele pakumistele vastamiseks, aga minu õel on pikk tee veel sinnamaani käia. Seni on parem mitte vastata. ●